

proactivo, ya que es necesaria una nueva gobernanza que potencie la colaboración público-privada.

Renovación y reestructuración de destinos turísticos en áreas costeras: Marco de análisis, procesos, instrumentos y realidades es, en suma, una obra de referencia para los estudios y las investigaciones relacionadas con la renovación y la reestructuración de los destinos turísticos litorales maduros en declive (tanto del ámbito nacional como internacional), donde las experiencias llevadas a cabo por parte de diferentes estudios de caso, ponen

de manifiesto la necesidad de afrontar la renovación de estos modelos consolidados como solución a los procesos de degradación de dicha actividad y la consolidación de nuevos destinos turísticos competitivos.

Álvaro Francisco Morote Seguido

Universidad de Alicante

Instituto Interuniversitario de Geografía
alvaro.morote@ua.es

NEL-LO, Oriol (2012)

Ordenar el territorio: La experiencia de Barcelona y Cataluña

València: Tirant Humanidades. Colección Crónica, 256 p.

ISBN: 978-84-15442-46-2

El geògraf Oriol Nel-lo ha publicat *Ordenar el territorio: La experiencia de Barcelona y Cataluña* des d'una perspectiva ben especial, que ell mateix defineix com de «participant/observador». La defineix així pel fet que el que explica és, d'una banda, «conseqüència» del seu pas per la Direcció del Planejament a Catalunya entre 2003 i 2010 i, d'altra banda, també una anàlisi mesuradament distanciada, contextualitzada i documentada de les polítiques territorials dutes a terme en aquest període. El risc de la situació de partida, per tant, és evident i l'autor també l'apunta d'entrada: caure en l'«apologia» o el «testament», en la simple justificació de decisions preses i no preses. Cal dir que, en termes generals, aquest risc és superat sense problemes, i encara més, afegeix interès i coneixement al text.

El llibre s'estructura en nou capítols, una introducció i un epíleg, a més d'un índex de noms i un altre de topònims. El contingut, en bona part, és resultat d'una relectura i d'una reelaboració de

textos ja publicats, que l'autor enfila sense gaires dificultats. La introducció ofereix un contundent i clar marc general al període i a l'experiència que es vol explicar. Aquest marc ressalta el progrés i l'acceleració de la urbanització a tot arreu, en general, i a la península Ibèrica, en concret, com també les conseqüències territorials, demogràfiques, sociològiques, etc. que hi van associades, tant de caràcter positiu com negatiu. Però aquest procés, explica l'autor, s'ha donat en un context de polèmica a l'entorn de la manera com cal gestionar-lo: des d'una perspectiva de mercat i desreguladora o mitjançant una intervenció pública més àmplia i renovada. Dins d'aquesta «dualitat», Nel-lo posiciona Catalunya com una singularitat, tant pel fet de no defugir la direcció pública de la gestió i transformació del territori, com per aplicar instruments nous per fer-ho.

És des d'aquest marc i d'aquesta singularitat que es justifica l'interès de l'«experiència» catalana i barcelonina que

s'explica als capítols següents. Al capítol primer, s'hi fa una diagnosi de les dinàmiques del territori de Catalunya, una diagnosi que pretén trencar amb algunes de les lectures consolidades i inercials —una qüestió que Nel·lo ja ha abordat en altres escrits—, i que justifica una nova definició d'objectius per a l'ordenació del territori, com també la necessitat d'utilitzar instruments nous per fer-ho. Aquesta diagnosi no es presenta només com una visió personal, sinó com la que, d'alguna manera, assumeix el govern de la Generalitat a partir de 2003. És a dir, se'ns parla d'un país on els problemes no són la macrocefàlia, la concentració, les relacions entre el centre i la perifèria, sinó on la dispersió de la urbanització i les infraestructures i la força de les diferències de renda porten a la degradació, a la fragmentació i a l'especialització del territori. Enfront d'això, per Nel·lo, els nous objectius són els ja coneguts de compacitat, complexitat i integració, empesos per potents polítiques públiques i pel planejament.

El segon capítol aprofundeix en aquests posicionaments de partida i exposa la necessitat, el marc, els antecedents i el plantejament teòric i metodològic del Programa de Planejament Territorial adoptat a partir de 2004 i desplegat mitjançant els plans territorials parcials, probablement el projecte més ambiciós del període analitzat quant a perspectiva de llarg termini. No per això, o potser precisament per aquesta ambició, el resultat dels plans aprovats —tots els previstos!— genera gaires entusiasmes. S'ha de dir, com a descàrrec dels seus promotors, que segurament en aquest escepticisme hi té a veure, paradoxalment, la llarga reivindicació i les grans expectatives que el planejament territorial havia despertat al país. Quan encara és massa aviat per veure'n els efectes, el mateix autor exposa, a les seves reflexions conclusives del capítol, els temors que sent respecte a la solidesa no ja dels plans concrets, sinó de

la pròpia figura de planejament, sovint òrfena de defensors i de gestors i, per contra, envoltada de tendències erosionadores i menysteniments.

A partir del tercer capítol, i fins al novè, es desglossen tota la resta de polítiques i de figures o d'instruments de planejament desplegats. Nel·lo fa un repàs exhaustiu d'elements molt diversos quant a objectius concrets, mètodes i resultats: des del gran impuls al planejament d'escala supramunicipal fins a la Llei del paisatge, passant pel Pla Territorial Metropolità, els plans directores urbanístics —amb una atenció especial als dos plans directores urbanístics del sistema costaner—, el planejament urbà i les polítiques d'habitatge, la Llei de barris i la Llei d'urbanitzacions. És a dir, una estructura de normes, programes i planejament d'entre els quals destaquen, al meu entendre, els plans directores urbanístics, pel que tenen de resolució de problemàtiques concretes i d'acció directa —i, per damunt de tots, els plans directores del sistema costaner i el de les àrees residencials estratègiques en el marc de les polítiques d'habitatge—, com també la Llei de barris i els plans que s'hi emparen en un centenar de municipis del país.

En cadascun d'aquests capítols, Nel·lo hi va apuntant aspectes que ell detecta com a problemàtics en relació amb les expectatives inicials o bé febleses per al recorregut futur, més enllà de les que es poden derivar del sobtat, però no inesperat, canvi de conjuntura a partir de 2008. Tots aquests apunts menen cap a la reflexió que l'autor aporta a l'epíleg. Una reflexió que és, a la vegada, una constatació de les limitacions del planejament territorial a l'hora d'incidir en les desigualtats socials —«(L)a ordenación del territorio puede incidir [...] pero en modo alguno conseguirá ni su resolución, ni su supresión o cancelación» (p. 241)— i una revelació del seu potencial:

La manera como se usa y se ocupa el territorio constituye un elemento clave

de la organización social. Por lo tanto, condicionando estos vectores [distribució de grups socials, fluxos d'energia, persones, activitat, mercaderies, capital, etc.], los poderes públicos pueden incidir de manera transformadora sobre los procesos sociales y económicos de base. (P. 241)

Entre aquestes limitacions i aquest horitzó, s'ha mogut tot el relat de l'autor i s'ha mogut també el seu pas per l'Administració pública o per la política en institucions. Aquesta obra que presentem no deixa de ser un primer balanç, apressat, d'aquest pas. L'interès del llibre

es troba en això, en el fet de ser un balanç d'una acció de govern, però realitzat —també— des de la perspectiva acadèmica i professional, sense por de la contaminació entre aquestes esferes, ans al contrari, desvelant-la com un fet estructural i reivindicant-la.

Joan Vicente Rufi
Universitat de Girona
Departament de Geografia
joan.vicente@udg.edu

